

6 juni 2023

Uitgave van de Leido Academy, het thema-netwerk voor LevenLang Leren

Selectie en/of loting – of andersom Nieuwe vooropleidingseisen onder de loep (reactie op het voorstel voor aanpassing van de Ratho) (internetconsultatie)

In dit memo dat behoort bij LeiDocument 89 zetten we de belangrijke kanttekeningen op een rijtje als het gaat om voorstellen voor betere formuleringen, bepaalde fouten en andere zaken. Het gaat om delen uit de tekst van het LeiDocument, dus aldaar is de volledige onderbouwing te vinden – samen met een aantal beschouwingen ‘ter illustratie’.

2.1 Kandidaat = Aspirant-student (dus wetsvoorstel uitbreiden)

In de huidige Ratho wordt gesproken over ‘kandidaat’, op de volgende wijze:

Het is evenwel zo dat het begrip kandidaat niet wordt gebruikt in de WHW, ook niet in het wetsvoorstel dat nu voor de Ratho op tafel ligt. Dat zou toch zeker handig zijn, als het gaat om het op elkaar afstemmen van wetten en regelingen. Men gebruikt in de wet het begrip ‘aspirant-student’

In het wetsvoorstel dat nu aan de consultatie wordt onderworpen staat wel ‘aspirant-student’ en niet ‘kandidaat’. Dat is dus logisch – maar het is tegengesteld aan wat er nu al in de Ratho staat.

Het voorstel van onze kant is derhalve dit overal aan te passen en in de vernieuwde Ratho ook consequent over ‘aspirant-student’ te spreken.

Het betekent echter dat het wetsvoorstel nu niet volledig is en dient te worden aangevuld met een algemene verandering (en taalkundig gezien ‘bepaalde’ bij ‘bacheloropleiding’ kan worden weggelaten, samen met wat nog meer aanpassingen in de tekst):

Het begrip ‘kandidaat’ wordt in de gehele regeling vervangen door ‘aspirant-student. Daarmee wordt in de begrippenlijst een aanpassing gepleegd:

Aspirant-student: degene die zich aanmeldt of wil laten inschrijven voor de eerste periode van een associate degree-opleiding met een studielast van 60 studiepunten of voor de propedeutische fase van een bacheloropleiding dan wel, indien die fase niet is ingesteld, de eerste periode in deze bacheloropleiding met een studielast van 60 studiepunten;

2.2 Gebruik van ‘verzorgen’ en ‘aanbieden’

We hebben al vaker gewezen op het consequent niet goed gebruiken van begrippen in elkaar aanvullende wetten en regelingen. Zo wordt in dit voorstel gesteld dat een instelling een ‘opleiding verzorgt’. In de WHW komt echter ook voor dat een instelling een ‘opleiding aanbiedt’. Een voorbeeld: *Indien een instelling een opleiding aanbiedt, gericht op een bepaald beroep, en...*

Nogmaals de oproep om dit alles te harmoniseren.

2.3 Aanpassing aanvullende eisen – onrealistisch en onmogelijk

De Ratho is bedoeld voor aanvullende zaken en regelingen, naast het moeten hebben van een diploma mbo, havo of vwo – afhankelijk van de opleiding waarvoor een aspirant-student opteert.

2.3.3 Zwaardere eisen

Er kan echter ook sprake zijn van een ‘verzwaring’ en alsdan gaan de nadere vooropleidingseisen pas in voor degenen die een profiel en een examenpakket moeten gaan kiezen. In deze aanpassing van de Ratho wordt geen melding gemaakt van ‘verzwaringen’. Maar dat is echter schijn.

2.3.4 Verkapte verzwaring – ook formeel zo te zien

Het lijkt ons dat er aanpassingen zijn gepleegd die in ieder geval te zien zijn als een vorm van verzwaring – al wordt de suggestie gewekt van een verlichting in de toelichting. Maar dit gebeurt – en dat is veel erger – niet conform de normale gang van zaken is bij het kiezen van een examenpakket (formeel) en het bezien of valt te voldoen aan de eisen die aanvullend worden gesteld.

We geven hiervan twee voorbeelden van een opleiding waarbij dit speelt. De overheid kan vervolgens zelf wel alles verder nalopen en veranderen (al komen we verderop wel met een oplossing).

Het gaat om de volgende aanpassing die nu wordt voorgesteld:

De huidige situatie:

- a. Bij een profiel, we nemen C&M in de rechterkolom, staat nu een # voor een havist die Technische Natuurkunde of Biomedische Technologie wil gaan doen, als Bachelor. Dat betekent dat toelating niet mogelijk is op basis van de (hier niet vermelde) eisen die men in de praktijk moet stellen om de studie goed te kunnen starten en verder te doorlopen.

B Technische Natuurkunde	*	nat of nlt of o&o	#	#
B Biomedische Technologie	*	nat of nlt of o&o	#	#

Biomedische Technologie wordt in het hbo alleen door de Hogeschool van Amsterdam aangeboden. Technische Natuurkunde wordt door vier hogescholen verzorgd (HvA, Saxion, Fontys, Haagse Hogeschool).

De nieuwe voorgestelde situatie:

- b. Bij het profiel C&M (cultuur en maatschappij dus) staat nu voor beide bacheloropleidingen de volgende eisen, uiterst rechts:

a. De rij 'B Technische Natuurkunde' wordt vervangen door:

B Technische Natuurkunde	*	nat of nlt of o&o	wisB en nat	#

b. De rij 'B Biomedische Technologie' wordt vervangen door:

B Biomedische Technologie	*	*	wisA of wisB + schk + biol	wisA of wisB + schk + biol

We nemen vanwege de aanpassing Biomedische Technologie onder de loep. Havo-C&M kan straks alleen maar toelating bieden als de vakken Wiskunde-A of -B, Scheikunde en Biologie zijn gevolgd. Daar zit 'm de kneep: *gevolgd*, binnen de reguliere mogelijkheden voor een havo-opleiding binnen onze wet- en regelgeving.

Er zijn in wettelijke zin zeven examenvakken af te leggen bij het havo. Dit geldt voor C&M:

Cultuur en Maatschappij: binnen dit profiel is het vak geschiedenis verplicht. Op de havo is ook een moderne vreemde taal verplicht, op het vwo is wiskunde C verplicht. Daarnaast is er keuze voor twee profielkeuzevakken.

De eerste keuze is tussen: aardrijkskunde, maatschappijwetenschappen, of economie. Voor het tweede profielkeuzevak is er de keuze tussen: kunstvakken, filosofie of een moderne vreemde taal'

Een havo-leerling kan dus naast Nederlands, Engels en de vier profielvakken (waarbij geen wiskunde, scheikunde of biologie voorkomt) nog één vak nemen. Dat kan en mag wiskunde-A of -B, scheikunde of biologie zijn.

Daaruit blijkt dat binnen de reguliere vormgeving van het examenpakket een leerling met C&M nooit kan voldoen aan de eisen die worden gesteld.

Dat kan alleen maar door bij een directe doorstroom na het havo-examen:

- extra vakken te volgen (twee extra dus) op de eigen school, of
- vakken ernaast te doen, bijvoorbeeld niet op school maar via het volwassenenonderwijs of andere instituten die een samenwerkingsverband hebben met een hogeschool;

Hierbij kan worden opgemerkt dat voor die laatste aanpak de minister recent heeft aangegeven voor instromende buitenlandse a.s. studenten dat hij daaraan een einde wil maken.

Uiteraard zijn er jongeren die later tot andere inzichten komen en toch een hele andere richting op willen gaan (C&M en Techniek liggen overigens behoorlijk ver uit elkaar...). Dat kan later, bijvoorbeeld in deeltijd, om dan te worden toegelaten op basis van de zgn. 21+-toetsen. Daarop kan iemand zich voorbereiden, mede naast een baan of in een andere situatie.

Het is dus nadrukkelijk voor degenen die direct willen doorstromen een kwestie van een verzwaring. Degenen die nu met havo-4 bezig zijn, moeten twee of drie vakken extra doen – waarvoor ze dus deficiënt zijn. Binnen de huidige regeling kan een hogeschool stellen dat ze wel mogen beginnen en in het eerste jaar die deficiënties in het begin kunnen wegwerken. Maar formeel gaat het dan om de examenstof van het havo of vwo.

Naar onze mening is dit een niet gewenste situatie, in strijd met de bedoeling van de wet en het streven naar studeerbaarheid – en toelaatbaarheid binnen het stelsel.

2.3.5 Nalopen hoe aan die 'formeel onmogelijke eis' kan worden voldaan, vooraf

Uiteraard hebben we uitgezocht hoe de hogescholen hiermee omgaan. Voorbeeld is de HvA (willekeurige genomen) voor de Biomedische Technologie. De bron is de website van de HvA.

Ontbrekende vakken

Heb je een havo- of vwo-diploma met het profiel E&M of C&M zonder Scheikunde en of Biologie dan kun je alleen toegelaten worden met deelcertificaten voor die vakken van het volwassenonderwijs, certificaten van het Boswell-Bèta examen of certificaten van het voortentamen van de CCVX.

Aanbevelingen

Als je nog geen profiel hebt gekozen hebben wij je, als jouw school die mogelijkheid biedt, Wiskunde B en Biologie te kiezen om je kans op een succesvolle afronding van de opleiding te vergroten. Ben je al verder in je vooropleiding en heb je geen Wiskunde B gehad? Dan is het mogelijk om een opfriscursus te volgen en op die manier vast een basis te leggen. [Lees meer.](#)

Nogmaals: Havisten met C&M hebben geen wiskunde. Vwo'ers hebben dit vak wel, met wiskunde-C als mogelijkheid.

Voor wie

- Voor aankomende HvA-studenten die hun kennis van wiskunde B willen opfrissen.
- Voor aankomende HvA-studenten die geen wiskunde B in het havo- of vwo-profiel hebben, maar willen starten met een opleiding waarbij Wiskunde B een toelatingseis is (deficiënt).
- Voor 21+-kandidaten die via deze cursus het onderdeel Wiskunde B van het [21+](#) toelatingsonderzoek behalen.

Het betekent dat in het genoemde geval iemand die geen wiskunde B heeft gedaan, toch mag beginnen en het vak in de propedeuse dient in te halen.

Maar we plaatsen zonder meer stevige kanttekeningen bij de situatie waarbij het volgende wordt gecommuniceerd – zoals hierboven ook al stond:

dan kun je alleen toegelaten worden met deelcertificaten voor die vakken van het volwassenonderwijs, certificaten van het Boswell-Bèta examen of certificaten van het voortentamen van de CCVX.

Het gaat om het doen van cursussen buiten het havo-examen om, bij externe instellingen die daarvoor geld vragen. Aanstaaende studenten moeten derhalve extra kosten maken. Voor de duidelijkheid, het gaat ons niet om de HvA maar om de aanpak in het algemeen.

Een aspirant-student wordt geacht zich aan te melden bij de hogeschool en op die manier een formele relatie met de instelling te krijgen. Mocht het bij die uitbesteding (dus niet als het gaat om het volwassenenonderwijs, formeel verzorgd) komen tot een meningsverschil over bijvoorbeeld de uitslag van een examen of tentamen, is niet helder wie daarop kan en moet worden aangesproken.

Vraag: Waarom doet de hogeschool dit niet zelf? Kan dit formeel worden uitbesteed?

2.3.6 Tussenoplossing?

We verzoeken OCW nadrukkelijk hiernaar te gaan kijken. Een oplossing kan zijn door de volgende aanpak te gaan hanteren, met een aanvullende opzet van de Ratho:

- Als niet aan de eisen binnen de reguliere kaders voor het examen kan worden voldaan, wordt in de tabel een # bij een profiel opgenomen.
- In een aparte tabel in de Ratho wordt vermeld dat als iemand (later) toch toegelaten wil worden, hij of zij aan niet-reguliere eisen moet voldoen, door middel van het vermelden van die eisen. Tevens dient te worden aangegeven op welke wijze de hogeschool of universiteit zelf zorgdraagt voor het eventueel bieden van ondersteuning, en daarbij niet leunt op een private instelling en dus aanvullende niet-formele regelingen.

2.4 Fixusopleiding

In de Ratho wordt gesproken over de 'fixusopleiding'. Dit begrip komt niet in de WHW voor. Wel staat er onder meer in de wet: *Het instellingsbestuur kan per opleiding in verband met de beschikbare onderwijs capaciteit het maximum aantal studenten vaststellen dat voor de eerste maal kan worden ingeschreven voor de propedeutische fase van de desbetreffende opleiding.*

Bij de definitie van de fixusopleiding in de Ratho wordt hiernaar verwezen. Vraag is derhalve waarom het begrip niet in de WHW kan worden opgenomen. Dat is best handig omdat anders die lange omschrijving moet worden gehanteerd.

Ook taalkundig klinkt hier 'per opleiding' niet echt prettig. Dat suggereert dat men alle opleidingen op die manier gaat behandelen. Het gebruiken van 'voor een opleiding' lijkt wat beter te zijn:

Het instellingsbestuur kan voor een opleiding in verband met de beschikbare onderwijs capaciteit het maximum aantal studenten vaststellen dat voor de eerste maal kan worden ingeschreven voor de propedeutische fase van de desbetreffende opleiding. Daarmee is er sprake van een fixusopleiding.

2.5 Formulering artikel 4.6, leden 1 en 2 – voor de fixusprocedure

We bezien eerst de formuleringen voor de leden 1 en 2 van het aangevulde artikel 4.6:

Artikel 4.6. Aanmelding kandidaten

1. De kandidaat die wil deelnemen aan de selectie meldt zich in de periode van 1 oktober tot en met 15 januari, via Studielink, aan bij de instelling die de fixusopleiding verzorgt.
2. In afwijking van het vorige lid laat het instellingsbestuur de kandidaat deelnemen aan de selectie als deze zich na 15 januari aanmeldt, als het vaststelt dat er bij weigering van deelname sprake zou zijn van onbillijkheid van overwegende aard.

Er is geen sprake van een afwijking zoals in lid 2 staat, maar van een *aanvulling*. Dit kan echter wel een afwijking zijn als er een verplichting in lid 1 zou zijn opgenomen, als zodanig geformuleerd:

- 1 *De aspirant-student die wil deelnemen aan de selectie dient zich in de periode van 1 oktober tot en met 15 januari via Studielink aan te melden bij de instelling die de fixusopleiding verzorgt.*

Dan wordt lid 2:

- 2 *Indien de aspirant-student zich aanmeldt na 15 januari om te willen deelnemen aan de selectie, kan het instellingsbestuur dit toestaan als wordt vastgesteld dat er bij weigering ervan sprake is van onbillijkheid van overwegende aard.*

2.6.5 Het artikel dan toch... lid 3

Aldus wordt het eerste deel van lid 3 naar onze mening beter door dit te nemen:

3. *Onverminderd het eerste en tweede lid van dit artikel kan het instellingsbestuur bepalen dat in het geval er binnen de selectieprocedure tevens een loting plaatsvindt een aspirant-student die niet heeft kunnen deelnemen aan die selectie op basis van de kwalitatieve selectiecriteria, mag*

deelnemen aan deze loting. Dit is het geval als het instellingsbestuur vaststelt dat bij weigering van deelname aan de loting sprake is van een onbillijkheid van overwegende aard.

Vervolgens staat er verder in lid 3:

'Indien gebruik wordt gemaakt van verschillende lotingsgewichten, maakt het instellingsbestuur vooraf bekend aan een aspirant-student welk gewicht aan de loting, zoals bedoeld in de eerste volzin, wordt toegekend.'

Het lijkt ons het meest logisch om dit mee te nemen in artikel 4.7a over de loting, in plaats van het hier apart te noemen. Het is een specifieke categorie die aldaar kan worden verwerkt. En het is uiteraard voor de hand liggend dat deze informatie al vooraf bekend is, alvorens de inschrijving voor deze fixusopleiding open te stellen.

Voorstel is derhalve deze zin hier weg te laten.

Overigens staat hier dat het gaat om het 'lotingsgewicht', maar het kan ook om 'lotingsklassen' gaan met voor elke klassen een 'toelatingskans'.

2.7 Formulering artikel 4.7

Je zou kunnen denken aan het aanpassen van lid 3:

Artikel 4.7. Selectie

- 1. Het instellingsbestuur draagt er zorg voor dat de selectieprocedure uiterlijk 14 april is afgerond.*
- 2. Het instellingsbestuur kan voor 15 januari beginnen met de selectie, mits alle kandidaten die zich uiterlijk 15 januari hebben aangemeld, kunnen deelnemen aan de selectie.*
- 3. Als het aantal aanmeldingen per 15 januari lager is dan of gelijk is aan het aantal beschikbare plaatsen, vindt geen selectie plaats voor degenen die zich uiterlijk 15 januari hebben aangemeld. Voor degenen die zich na 15 januari aanmelden stelt het instellingsbestuur een selectieprocedure vast voor het aantal plaatsen dat dan nog beschikbaar is.*

2.8 Formulering artikel 4.7a

Dit allemaal samen nemend zou het artikel kunnen gaan luiden:

Artikel 4.7a Loting

- 1. Het instellingsbestuur maakt tijdig bekend:*
 - a. onder welke voorwaarden een aspirant-student op basis van tenminste twee kwalitatieve selectiecriteria meteen wordt toegelaten tot de opleiding; en*
 - b. onder welke voorwaarden een aspirant-student in aanmerking komt voor een rankingnummer op grond van loting bij de keuze voor toepassing van artikel 7.53 lid PM (combinatie van selectiecriteria en loting).*
- 2. Indien de instelling per aspirant-student een persoonlijk gewicht toekent bij de loting op basis van de kwalitatieve selectiecriteria zoals bedoeld in artikel 7.53 lid PM van de wet, dan maakt zij tijdig bekend voorafgaand aan de selectieprocedure hoe dit gewicht wordt bepaald;*
- 3. Indien de instelling werkt met lotingsklassen, dan maakt zij tijdig voorafgaand aan de selectieprocedure bekend wat de verhouding in toelatingskans is tussen de verschillende lotingsklassen.*
- 4. De loting wordt verricht in het bijzijn van een door het instellingsbestuur aan te wijzen notaris.*

3 Fout in artikel 4.8 – het herstellen ervan kan ook nog worden meegenomen

Bij het nalopen van het tijdpad dat aan deze aanpak is verbonden, bleek ons dat in artikel 4.8 van de regeling een fout zit. Het gaat om het laatste lid, nummer 10:

- 8 Als een kandidaat een bewijs van toelating niet tijdig accepteert, reikt de instelling een bewijs van toelating uit aan de kandidaat met het laagste rankingnummer, die nog geen bewijs van toelating heeft ontvangen.*
- 9 Het instellingsbestuur stelt een uiterste datum vast waarna geen bewijzen van toelating worden uitgereikt, met dien verstande dat deze datum niet voor 1 augustus ligt.*
- 10 Voor de uiterste datum, bedoeld in het achtste lid, dienen alle bewijzen van toelating uitgereikt te zijn.*

In lid 10 wordt verwezen naar het achtste lid. Dit dient evenwel het *negende* lid te zijn.